

Téma:

**Szakpolitikai tanulmány -
Foglalkoztatáspolitikai monitor**

Időszak:

2013. október

Dátum:

2013. november 15.



SZÁZADVÉG
ALAPÍTVÁNY



SZÁZADVÉG
gazdaságkutató zrt.



STRATEGOPOLIS
KÖMÉNYIPARI TANULMÁNYI ÉS TUDÁSMENEDZSERI KFT.

Az anyag az NFM_SZERZ/378/1 (2012) számú
szerződés teljesítésére készült.

Tartalom

I.	Vezetői összefoglaló	1
II.	Monitoring	3
1.	<i>Nemzetközi munkaerőpiac</i>	3
2.	<i>Magyar munkaerő-piaci folyamatok</i>	4
3.	<i>Nemzeti Foglalkoztatási Alap</i>	9
III.	Elemzések.....	12
1.	<i>Aktív programok Magyarországon</i>	12
1.1.	Munkaerő-piaci képzés	12
1.2.	Vállalkozóvá válási támogatás.....	14
1.3.	Bérjellegű támogatás.....	15
1.4.	Munkahely-megőrző támogatások	15
1.5.	Munkahely-teremtő beruházás.....	16
1.6.	Közfoglalkoztatás.....	17

I. Vezetői összefoglaló

Az eurózónában a munkaerő-piaci folyamatok továbbra sem javultak és érdemi fordulatra az év további részében sem számítunk. Eközben az Egyesült Államokban megtorpant a munkaerőpiac helyreállása. Az USA-ban a munkaerő iránt megnyilvánuló kereslet az év elején még jobban, az év második felében csak enyhén emelkedett: 2013 augusztusa és októbere között már nem nőtt a foglalkoztatottság. A foglalkoztatottság év/év növekedési ütem is lelassult, mivel az eddigi 1 százalékos feletti bővülés októberben már csak 0,2 százalékos volt. A valutaövezeti munkanélküliségi ráta a 2013. szeptemberben regisztrált 12,1 százalékkal történelmi csúcsra emelkedett. Az előző év azonos időszakához képest 0,7 százalékponttal nőtt az állástalanok aránya. Az EU egészében is historikusan magas szinten tartózkodik a ráta: az év kilencedik hónapjában 11 százalékos regisztráltak, ez éves alapon 0,4 százalékpontos növekedést jelent.

Hazánkban a gazdasági aktivitás enyhén csökkent 2013 szeptemberében a KSH adatai alapján, de a szezonálisan kiigazított aktivitási ráta még mindig 57,6 százalékos volt, amely nem változott az előző hónaphoz képest, így historikus csúcsra emelkedett a mutató az év második felének elején. Az enyhe visszaesés a munkanélküliek számának csökkenésében érhető tetten.

A foglalkoztatottak száma 2013 szeptemberében lényegében stagnált az előző hónaphoz képest. A szezonálisan kiigazított foglalkoztatási arány továbbra is 51,7 százalékos volt, amely már a válság előtti szintet is meghaladta. A versenyszféra munkakereslete nem változhatott. A költségvetési szférában a közfoglalkoztatási programok résztvevőinek a száma stagnálhatott szeptemberben is, amelyet alátámaszt a regisztrált álláskereső számának változatlansága.

A munkanélküliség szezonálisan kiigazított rátája 10,2 százalékos maradt 2013 szeptemberében, vagyis a munkanélküliségi ráta tovább süllyedt az év kilencedik hónapjában. A KSH Munkaerő-felmérése alapján a tartós munkanélküliek aránya és az álláskeresői idő idén szeptemberben tovább emelkedett az előző hónapokhoz képest: a munkanélküliek 54,3 százaléka keres több mint egy éve állást. Ez azonban csak a közfoglalkoztatás hullámvészítési számának a következménye, mivel év elején sokan elvesztik támogatott státuszukat és munkanélküliek lesznek, így csökkentve az említett mutatók értékét, amely a felfutás után újra emelkedett.

A nemzetgazdasági bruttó átlagkeresetek 4,7százalékkal nőttek 2013 augusztusában az előző év azonos időszakához képest, miközben a versenyszférában 3,8 százalékos emelkedést regisztráltak. A bérdinamika továbbra is alacsonyabb a piaci szolgáltatásoknál, mint a feldolgozóiparban. A piaci szolgáltatásoknál az ágazatban tapasztalt alacsony árnövekedéssel összhangban a cégek visszafogottan béreztek. A költségvetési intézmények béreire az

egészségügyi dolgozók béremelése hatott, amely miatt átlagosan 7,4 százalékkal növekedtek a szféra bruttó bérei.

A Nemzeti Foglalkoztatási Alap bevételei és kiadásai 2013 szeptemberében az előző évek átlagához képest kedvezően alakultak. A bevételi oldali 329 milliárdos előirányzatnak 76,8 százaléka teljesült 2013 szeptemberéig, az év kilencedik hónapjáig 252,8 milliárd forint folyt be az alap kasszájába. Az aktív támogatások előirányzatának csak 45,4 százalékát költötte el az állam, ami annak köszönhető, hogy az idei évben elsősorban uniós forrásokból próbálják finanszírozni a képzéseket. A Start-munkaprogram 154 milliárdos keretéből már 113,9 milliárd forint került felhasználásra. A tervezett kiadások 65,4 százalékát, azaz 191 milliárd forintot kifizettek az év első nyolc hónapjában. Az egyenleg így 20,2 milliárd forintos volt.

A hazai aktív programokat 2007–2012 között tekintjük át a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat éves jelentési alapján. Az aktív eszközökben résztvevők száma 527,5 ezer fő volt 2012-ben, amely 11,8 százalékos emelkedés az előző évhez képest. Ez leginkább a közfoglalkoztatás kiterjesztésének köszönhető, de a többi eszközben (képzés, bértámogatás) résztvevő állástalanok száma is emelkedett.

A munkaerő-piaci képzésekben a résztvevők száma a vizsgált időszakban volatilis volt. A volatilitás leginkább a „Lépj előre egyet” programnak tulajdonítható, amely nélkül kevésbé változott az évek során a támogatottak száma. Általánosságban elmondható, hogy az elmaradottabb térségekben vettek részt többen a képzési programokban. 2012-ben a legtöbben a TÁMOP program keretén belül vettek részt munkaerő-piaci képzésben. 2012-ben álláskereső vállalkozóvá válását elősegítő támogatásban érintettek létszáma 4,700 fő volt, 2011-hez képest közel egyharmaddal csökkent a létszámuk. Az európai átlaghoz képest kisebb a súlya a vállalkozóvá válást segítő támogatásoknak az aktív eszközökön belül. A klasszikus bértámogatásban részesülők száma 2008-ban volt a maximumon, amely 2012-re 32,4 ezer főre csökkent, de az előző évhez képest 4 ezer fővel nőtt. Bér- és bérköltség támogatásban érintettek több mint 60 százaléka a három, gazdaságilag fejletlenebb régióban élt. A bértámogatásban résztvevők aránya e régiókban 10 százalékponttal magasabb volt, mint 2011-ben. A munkahely-megőrző támogatásokban résztvevők száma lényegében folyamatosan nőtt az évek során, amely egyértelműen a válság negatív hatásainak a következménye. 2012-ben (14,5 ezer fő) több mint duplájára emelkedett 2011-hez viszonyítva. A munkahely teremtető beruházásokban résztvevők száma viszonylag volatilis alakult 2007–2012 között. 2012-ben 9,9 ezer fő részesült munkahely teremtető beruházási támogatásban, ami 5,6 százalékkal több, mint 2011-ben. A munkahelyteremtés támogatásában érintettek 86,4 százaléka valamely központi munkahely teremtetési program keretében dolgozott.

II. Monitoring

1. Nemzetközi munkaerőpiac

Az eurózónában a munkaerő-piaci folyamatok továbbra sem javultak és érdemi fordulatra az év további részében sem számítunk. Eközben az Egyesült Államokban megtorpant a munkaerőpiac helyreállása.

Az Egyesült Államokban a munkaerő iránt megnyilvánuló kereslet az év elején még jobban, az év második felében csak enyhén emelkedett: 2013 augusztusa és októbere között már nem nőtt a foglalkoztatottság. Az év/év növekedési ütem is lelassult, mivel az eddigi 1 százalékos feletti bővülés októberben már csak 0,2 százalékos volt.¹A növekedés továbbra is csak a versenyszférának köszönhető, hiszen 2012 és 2013 októbere között 0,5 százalékkal nőtt a foglalkoztatottak száma, miközben az állami szférában 0,1 százalékkal csökkent. A magánszférában elsősorban a szolgáltató szektornak köszönhető a bővülés. A munkanélküliségi ráta azonban továbbra is alacsony, a vizsgált hónapban 7,3 százalékos volt.

A valutaövezeti munkanélküliségi ráta a 2013. szeptemberben regisztrált 12,1 százalékkal a történelmi csúcson tartózkodott. Az előző év azonos időszakához képest 0,7 százalékponttal nőtt az állástalanok aránya. Az EU egészében is historikusan magas szinten tartózkodik a ráta: az év kilencedik hónapjában 11 százalékos regisztráltak, ez éves alapon 0,4 százalékpontos növekedést jelent.

Az egyes tagországok munkaerőpiacának állapota rendkívül eltérő. A magas aggregált mutató elsősorban néhány perifériális euróövezeti országhoz köthető. A legfrissebb, szeptemberre vonatkozó statisztikák szerint éves bázison 14 tagállamban emelkedett a munkanélküliségi ráta. Az egyes országok közötti szórást jól jelzi, hogy míg Ausztriában 4,9 százalékon áll az index, addig Spanyolország esetében már 26,6 százalékos értéket regisztráltak.

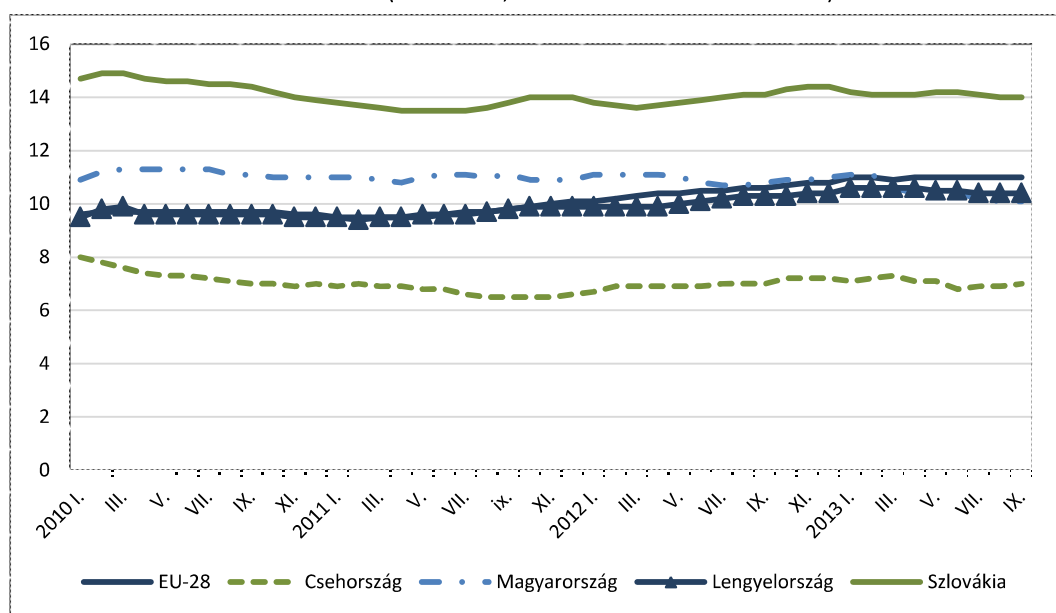
Az Európai Központi Banklegutóbbi prognózisa szerint a közeljövőben nem várható a munkaerő-piacjavulása.² A gazdaság folyamatos gyengélkedése csökkenti a munkaerő iránti keresletet, és a vállalatok mozgástere a munkaórák csökkentésére beszűkül, így várhatóan tovább nő a munkanélküliségi ráta. Az Európai Bizottság legfrissebb előrejelzése szerint 2013 egészében az EU-ban 0,4 százalékkal, míg az euróövezetben 0,7 százalékkal zsugorodik a foglalkoztatottság az előrejelzés szerint.³ Emellett az aktívák számának visszafogott emelkedése is hozzájárul ahhoz, hogy a munkanélküliségi ráta 2013-ban átlagosan 11,1 illetve 12,2 százalékon tetőzzön a két régióban.

¹<http://bls.gov/news.release/empsit.t01.htm> Letöltve: 2013.11.12.

²<http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/mobu/mb201308en.pdf> Letöltve: 2013.11.12.

³ European Commission [2013]: European Economic Forecast Spring 2013

1. ÁBRA: A MUNKANÉLKÜLISÉG A VISEGRÁDI ORSZÁGOKBAN ÉS AZ EURÓPAI UNIÓBAN
(SZÁZALÉK, SZEZONÁLISAN KIIGAZÍTOTT)



Forrás: Eurostat

A visegrádi három munkaerőpiacának közös jellemzője, hogy 2013 második negyedévében a ledolgozott munkaórák száma tovább zsugorodott. A foglalkoztatás egyedül Csehországban emelkedett az év második három hónapjában, míg az aktívak számában mindhárom országban növekedést regisztráltak. Az idei év szeptemberében a cseh munkanélküliségi arány 0,2 százalékponttal, 7 százalékra csökkent, ami főleg a hirtelen megnövekedett részmunkaidős állások számának köszönhető. Szlovákiában és Lengyelországban az előző évhez képest nem változott a ráta: 14 és 10,4 százalék volt az állástalanok aránya.

A legfrissebb prognózisok szerint a régiós munkaerőpiac idén folytatja gyengülését, de 2014-ben már fordulat várható, vagyis a foglalkoztatottság visszafogott ütemű növekedésére és a munkanélküliségi ráták süllyedésére lehet számítani.⁴ Ez alól kivételt egyedül Lengyelország képez, ott még jövőre is romlanak a munkaerő-piaci kilátások.⁵

2. Magyar munkaerő-piaci folyamatok

A gazdasági aktivitás enyhén csökkent 2013 szeptemberében a KSH adatai alapján,⁶ de a szezonálisan kiigazított aktivitási ráta még mindig 57,6 százalékos volt, amely nem változott az előző hónaphoz képest, így a historikus csúcson tartózkodott a mutató az év második felének elején. Az enyhe visszaesés a munkanélküliek számának a csökkenésének tulajdonítható. A munkakínálatra továbbra is az aktivitást ösztönző kormányzati

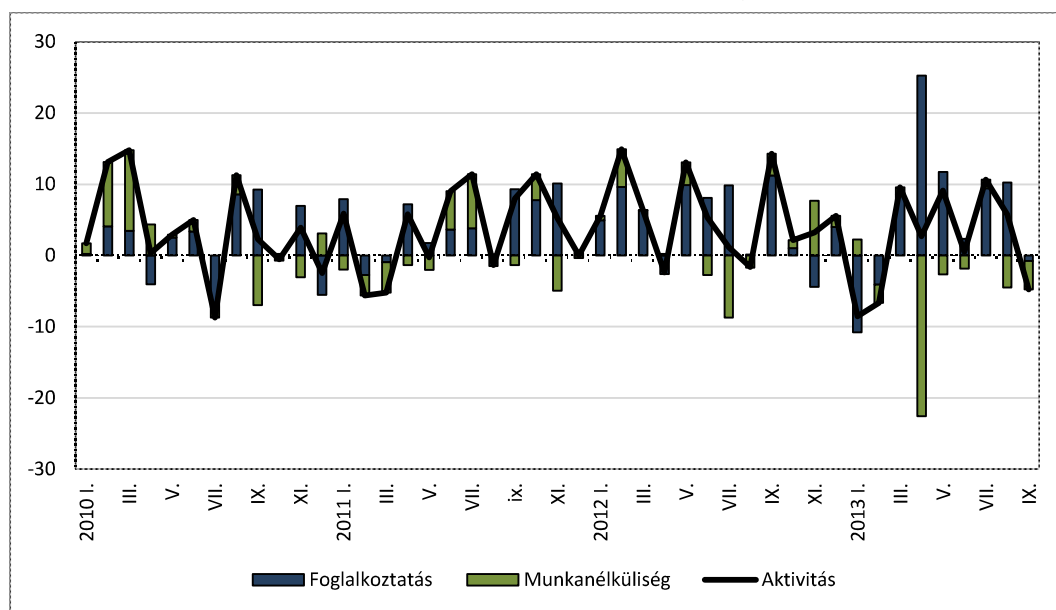
⁴ Cech National Bank [2013]: Inflation Report 2013 III.; Národná Banka Slovenska [2013]: Medium-term Forecast 2013 Q2

⁵ National Bank of Poland [2013]: Inflation Report March 2013

⁶ http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_qlf033.html - Az adatok 2013.11.11.-én lettek letöltve.

intézkedések hatnak (nyugdíjkorhatár emelése, rokkantsági feltételek és munkanélküli ellátások szigorítása), valamint a közfoglalkoztatás növekvő volumene.

2. ÁBRA: AZ AKTIVITÁS, FOGLALKOZTATÁS ÉS MUNKANÉLKÜLISÉG HAVI VÁLTOZÁSA (EZER FŐ, SZEZONÁLISAN KIIGAZÍTOTT)



Forrás: KSH, Századvég-számítás

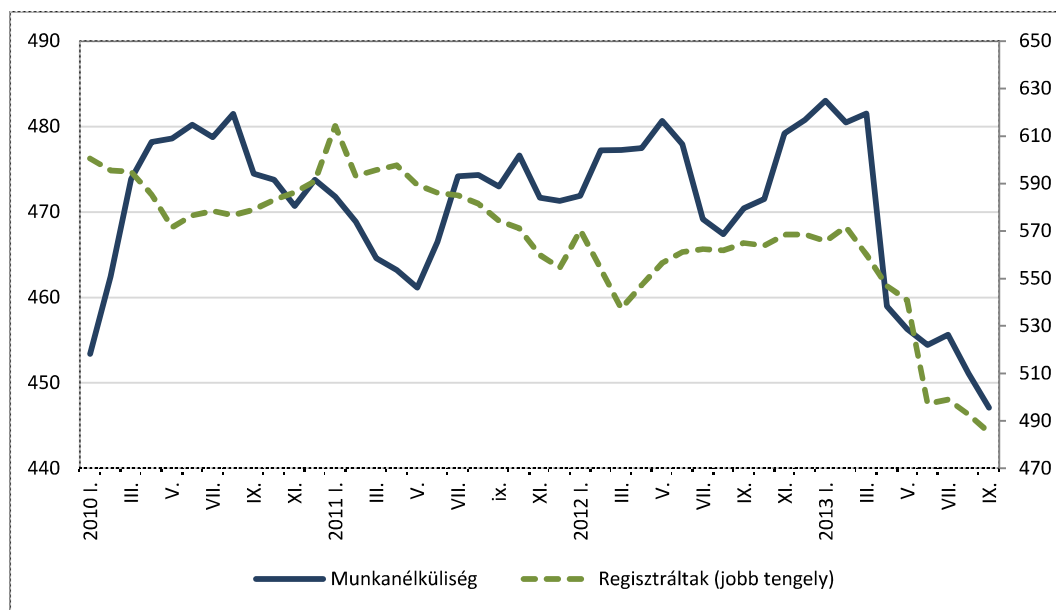
A foglalkoztatottak száma 2013 szeptemberében lényegében stagnált az előző hónaphoz képest. A szezonálisan kiigazított foglalkoztatási arány továbbra is 51,7 százalékos volt, amely már a válság előtti szintet is meghaladta. A versenyszféra munkakereslete nem változhatott. A költségvetési szférában **a közfoglalkoztatási programok résztvevőinek a száma stagnálhatott szeptemberben is.**

Az intézményi statisztikák alapján az alkalmazottak száma enyhén bővült 2013 augusztusában:⁷ A foglalkoztatás az ingatlanügyek és az adminisztratív szolgáltatást nyújtó vállalatoknál nőtt, valamint az iparban is bővült a munkakereslet az egy évvel ezelőtti állapothoz képest. A legnagyobb csökkenést a bányászat, építőipar és a szálláshely-szolgáltatás ágában regisztrálták. A mezőgazdaságban változatlan maradt a foglalkoztatottak száma és a közfoglalkoztatás fellendülésének köszönhetően az erődgazdaságokban is.

A munkanélküliség szezonálisan kiigazított rátája 10,2 százalékos maradt 2013 szeptemberében, vagyis az állástalanok aránya tovább süllyedt az év kilencedik hónapjában. Bár a KSH felméréséből származó munkanélküliek és a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat (NFSZ) által nyilvántartottak száma eltér egymástól, de az utóbbi hónapok adatai egy irányba mutatnak. Az NFSZ által regisztrált állás keresők száma is csökkenő tendenciát mutatott az elmúlt hónapokban.

⁷http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_gli001c.html - Az adatok 2013.11.11.-én lettek letöltve.

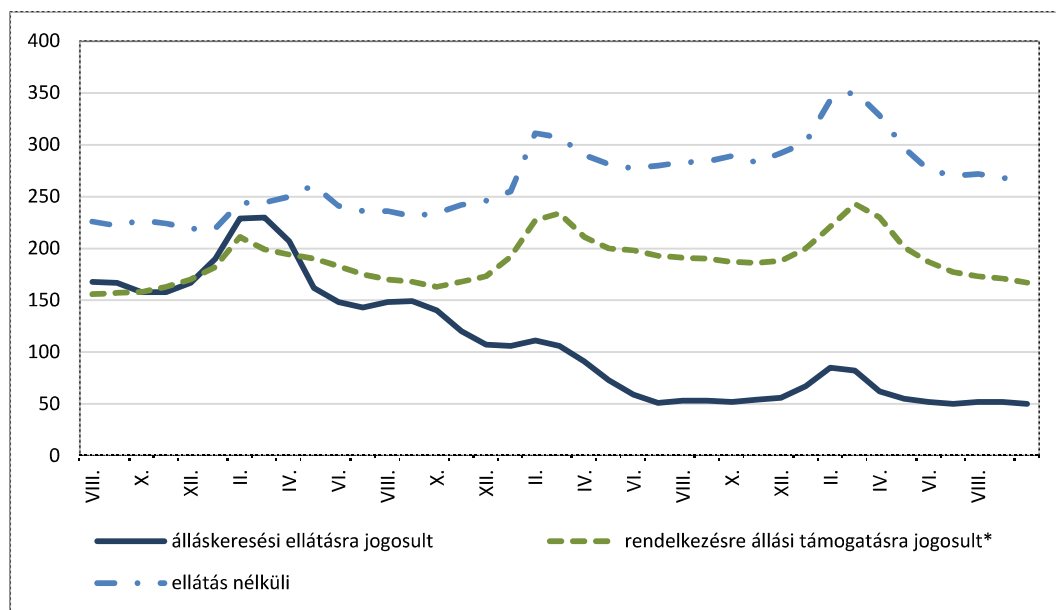
3. ÁBRA: MUNKANÉLKÜLIEK ÉS REGISZTRÁLT ÁLLÁSKERESŐK
(EZER FŐ, SZEZONÁLISAN KIIGAZÍTVA)



Forrás: Nemzeti Munkaügyi Hivatal. KSH

A KSH Munkaerő-felmérése alapján a tartós munkanélküliek aránya és az álláskeresői idő idén szeptemberben tovább emelkedett az előző hónapokhoz képest: a munkanélküliek 54,3 százaléka keres több mint egy éve állást. Ez azonban csak a közfoglalkoztatás hullámzó részvételi számának a következménye, mivel év elején sokan elveszítik támogatott státuszukat és munkanélküliek lesznek, így csökkentve az említett mutatók értékét, amely a felfutás után újra emelkedett. Az NFSZ adatai szerint 2013 szeptemberében a 12 hónapja, vagy annál több ideje a nyilvántartásban szereplők száma egy év alatt 4,3százalékkal emelkedett, így már a regisztráltak 33 százaléka tartós álláskereső. A strukturális problémák így összességben nem enyhültek a hazai munkaerőpiacon.

4. ÁBRA: A REGISZTRÁLT ÁLLÁSKERESŐK SZÁMA EGYES KATEGÓRIÁK SZERINT
(EZER FŐ)

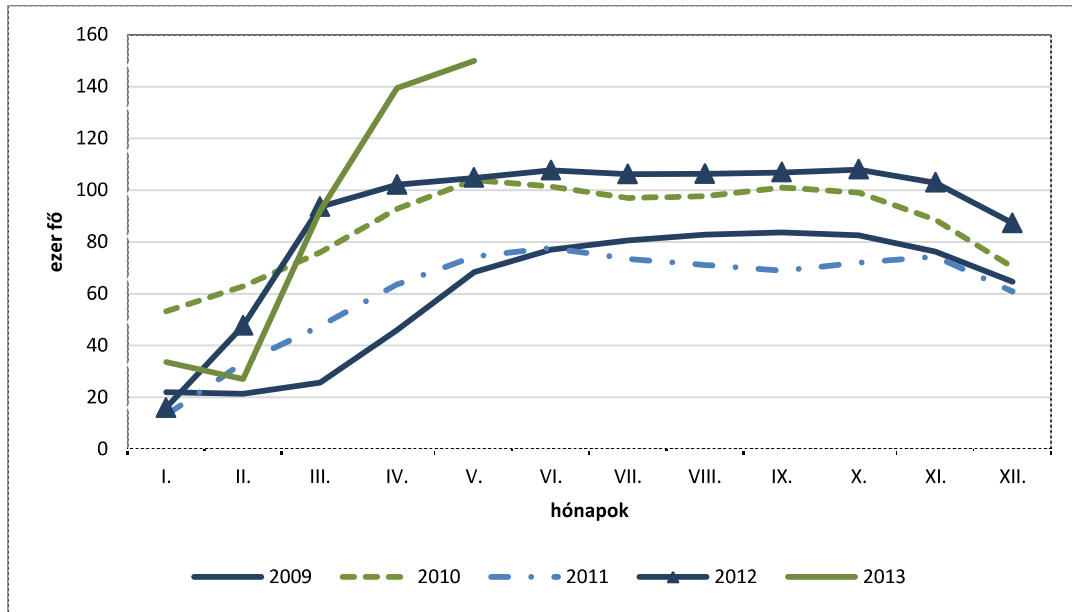


*Forrás: NFSZ, *szociális ellátásban részesülők 2012-től*

Az ellátórendszer átalakításának hatásait még korai lenne értelmezni, de az már jól látszik, hogy az ellátatlan álláskeresők aránya rendkívül magas, viszont az emelkedése megállt köszönhetően a közfoglalkoztatás kibővítésének. Az NFSZ adatai alapján 267 ezer fő ellátás nélküli álláskeresőnek bizonyult szeptemberben. Ez leginkább az álláskeresői segély folyósítási idejének csökkentése miatt következhetett be, ugyanis egy év alatt 2,5 ezer fővel zsugorodott a csoport létszáma.

A munkaerőpiac továbbra is laza, azonban a kiírt, új, nem támogatott álláshelyek száma enyhén emelkedett, miközben az álláskeresők száma és aránya változatlanul magas. Részben ennek, részben az alacsonyabb inflációs környezetnek, illetve a mérsékelt minimálbér-emelésnek tudható be, hogy jelentősen lassult a béremelkedés üteme aggregált szinten, illetve a versenyszférában.

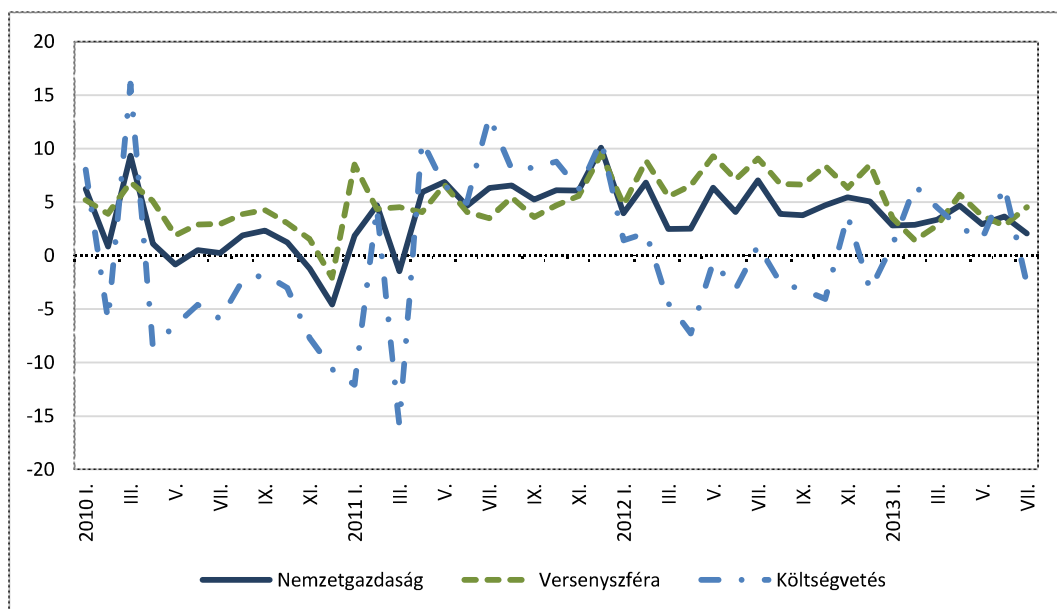
5. ÁBRA: A KÖZFOGLALKOZTATOTTAK LÉTSZÁMA A KÖLTSÉGVETÉSI SZERVEKNÉL (EZER FŐ)



Forrás: KSH

A költségvetési szektor foglalkoztatottsága 2013 augusztusában közfoglalkoztatás nélkül 0,6 százalékkal csökkent egy év alatt a Kormány költségcsökkentő intézkedései révén. Az év eleji kisebb volumenű közfoglalkoztatás után júliusban rekord szintre emelkedett a támogatott álláshelyek száma a költségvetési intézményeknél. Az állástalanok számának jelentős hó/hó stagnálása arra enged következtetni, hogy szeptemberben nem csökkent a támogatott álláshelyek száma.

6. ÁBRA: BRUTTÓ BÉREK ÉV/ÉV VÁLTOZÁSA (SZÁZALÉKOS)



Forrás: KSH

A nemzetgazdasági bruttó átlagkeresetek 4,7százalékkal nőttek 2013 augusztusában az előző év azonos időszakához képest, miközben a versenyszférában 3,8 százalékos emelkedést regisztráltak. A bérdinamika továbbra is alacsonyabb a piaci szolgáltatásoknál, mint a feldolgozóiparban. A piaci szolgáltatásoknál az ágazatban tapasztalt alacsony árnövekedéssel összhangban a cégek visszafogottan béreztek. A költségvetési intézmények béreire egészségügyi dolgozók béremelése hatott, amely miatt átlagosan 7,4 százalékkal növekedtek a szféra bruttó bérei. A támogatottak nélkül 9,9 százalékos volt a keresetek bővülése. Az év nyolcadik hónapjában a családi adókedvezmények nélkül számított nettó átlagkeresetek 6,2 százalékkal bővültek a nemzetgazdaságban, amelyre továbbra is pozitívan hat a személyi jövedelemadó rendszerének átalakítása.

3. Nemzeti Foglalkoztatási Alap

A Nemzeti Foglalkoztatási Alap bevételei és kiadásai 2013 szeptemberében az előző évek átlagához képest kedvezően alakultak.

A bevételi oldali 329 milliárdos előirányzatnak 76,8 százaléka teljesült 2013 szeptemberéig, az évkilencedik hónapjáig 252,8 milliárd forint folyt be az alap kasszájába. Az NGM szerint az idei évi szakképzési hozzájárulásból származó bevételek valószínűleg az előirányzatnak megfelelően alakulnak, szemben a tavalyi évvel. A tavalyi év változásainak hatására egyenletesebb a szakképzési hozzájárulásból a befolyt bevételek összege, amelynek bevételei az előirányzatnak megfelelően alakulhatnak.⁸

A kiadási oldali tételek általában többet elárulnak a foglalkoztatáspolitikai eszközökről, mint a bevételi oldali számok. Az év kilencedik hónapjában az eddigi évekhez képest másképp alakultak a passzív és aktív kiadások. Az előbbi esetében azért volt csak 62,1 százalékos teljesítés, mivel a tavalyi év decemberében már kifizették előre az álláskeresői támogatások egy részét a munkaügyi kirendeltségek. Erre azért volt lehetősége az intézménynek, mivel az alap 2012-es gazdálkodása révén jelentős többlettel tudott zárni, így nem terhelte az idei évi költségvetést olyan nagymértékben az év elején szokásos nagyobb álláskeresői szám. Emellett az ellátásban részesülők száma is folyamatosan mérséklődött, mivel egyre többen estek ki a jogosultak köréből.

⁸http://www.nav.gov.hu/data/cms276129/Tajekoztato_a_szakkepzesi_hozzajarulas_fizetesi_kotelezetseggel_osszefuggo_2013.pdf

1. TÁBLÁZAT: A NEMZETI FOGLALKOZTATÁSI ALAP BEVÉTELEI (MILLIÓ FORINT)

Bevételek	módosított előirányzat	IX.hó	teljesítés I-IX. hó	Teljesítés %-a
Járadékbevételek és hozzájárulások	174 947,9	15 664,4	138 010,8	78,9
- Egészségbizt. és munkaerőpiaci járadék NFA-t megill. hányada	120 133,3	10 311,3	93 141,0	77,5
- Szakképzési hozzájárulás	54 814,6	5 353,1	44 869,8	81,9
Költségvetési támogatás és hozzájárulás	111 542,7	9 985,0	80 540,0	72,2
- Költségvetési támogatás	20 000,0	2 285,0	13 140,0	65,7
- Munkahelyvédelmi akciótervvel összefüggő hozzájárulás	91 542,7	7 700,0	67 400,0	73,6
<i>Egyéb bevételek</i>	<i>2 650,0</i>	<i>339,0</i>	<i>1 383,0</i>	<i>52,2</i>
- Területi egyéb bevétel	850,0	66,0	323,3	38,0
- Központi egyéb bevétel	1 000,0	267,3	948,7	94,9
- Szakképzési és felnőttképzési egyéb bevétel	800,0	5,7	111,0	13,9
Bérgarancia támogatás törlesztése	1 000,0	98,0	736,9	73,7
TÁMOP intézkedések bevételei	39 000,0	2 947,9	31 130,3	79,8
Előző évi előirányzat-maradvány igénybevétele	22,3	0,0	0,0	-
Be nem azonosított bevétel	0,0	351,0	1 059,8	-
Költségvetés szerinti bevételek	329 162,9	29 385,3	252 860,8	76,8
Függő tételek	0,0	104,8	-419,8	-
Összes bevétel	329 162,9	29 490,2	252 440,9	76,7

Forrás: Magyar Államkincstár

Az aktív támogatások előirányzatának csak 45,4 százalékát költötte el az állam, ami annak köszönhető, hogy az idei évben elsősorban uniós forrásokból próbálják finanszírozni a képzéseket. Az év második felének elején várhatóan kisebb lesz a felhasználása a rendelkezésre álló keretnek, és csak az év végén történhetnek meg a kifizetések.

A Start-munkaprogram 154 milliárdos keretéből már 113,9 milliárd forint került felhasználásra. Az év elején még kisebb volt a felhasználás, azonban májusban megkezdődött a programok felfutása, amit jól jelzett az is, hogy közel augusztusban 150 ezer támogatott álláshely volt a költségvetési intézményekben, amely az eddigi legnagyobb létszám a közfoglalkoztatás történetében hazánkban.

2. TÁBLÁZAT: A NEMZETI FOGLALKOZTATÁSI ALAP KIADÁSAI (MILLIÓ FORINT)

Kiadások	törvényi előirányzat	IX. hó	teljesítés I-IX. hó	Teljesítés %-a
Aktív támogatások	33 000,0	3 371,0	16 377,9	45,4
- Foglalkoztatási és képzési támogatások	27 000,0	3 119,8	13 630,2	45,3
- Járulékkezdvezmény megtérítés	6 000,0	251,1	2 747,7	45,8
Szakképzési és felnőttképzési támogatások	27 500,0	529,0	6 691,0	25,0
Passzív kiadások	59 361,9	3 929,1	36 834,3	62,1
- Álláskeresési ellátások	59 000,0	3 929,1	36 834,3	62,4
- Nyugdíjbiztosítási Alapnak átadás	361,9	0,0	0,0	0,0
Bérgarancia kifizetések	6 000,0	395,9	4 363,2	72,7
Működtetési célú kifizetések	300,0	153,8	867,7	57,1
Start- munkaprogram	153 779,8	12 088,9	113 855,8	74,0
Egyenlegtartási és kockázatkezelési keret	2 919,3	0,0	0,0	0,0
EU-s elő és társfinanszírozás	62 279,6	20 801,2	51 255,9	82,3
- TÁMOP 1.1 Munkaerőpiaci szolgáltatások és támogatások	35 000,0	3 365,0	22 722,4	64,9
- TÁMOP 1.2 Foglalkoztatást ösztönző normatív támogatások	11 000,0	1 156,7	12 253,9	111,4
- Foglalkoztathatóság és Alkalmazkodóképesség EU-s társfin.	16 279,6	16 279,6	16 279,6	100,0
Költségvetés szerinti kiadások	355 140,6	41 273,5	232 177,9	65,4
Összes kiadás	355 140,6	41 273,5	232 169,6	65,4
Összes bevétel	329 140,6	29 490,2	252 440,9	76,7
Egyenlegváltozás	-26 000,0	-11 783,3	20 271,3	-

Forrás: Magyar Államkincstár

A tervezett kiadások 65,4 százalékát, azaz 191 milliárd forintot kifizettek az év első nyolc hónapjában. Az egyenleg így 20,2 milliárd forintos volt.

III. Elemzések

1. Aktív programok Magyarországon⁹

A hazai aktív programokat 2007–2012 között tekintjük át a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat éves jelentési alapján. Ebben az időszakban a következő eszközöket vesszük górcső alá:

- munkaerő-piaci képzés;
- bér-jellegű támogatás;
- vállalkozóvá válás támogatása;
- munkahelymegőrző támogatás;
- munkahelyteremtő beruházás;
- közfoglalkoztatási támogatások

Az aktív eszközökben résztvevők száma 527,5 ezer fő volt 2012-ben, amely 11,8 százalékos emelkedés az előző évhez képest. Ez leginkább a közfoglalkoztatás kiterjesztésének köszönhető, de a többi eszközben résztvevő állástalanok száma is emelkedett.

1.1. Munkaerő-piaci képzés

„A képzési programok a magyar definíció szerint közé tartoznak az általános képzések, a szakképzések és a munkahelyi képzések. Míg az első kettő a normál iskolarendszerű oktatáshoz hasonlóan osztályteremben történik tanár vagy kurzus vezető segítségével, addig az utóbbi valódi munkahelyen, a munkafolyamatot a lehetőlegközelebből bemutatva folyik. Az általános képzések esetén a program nem közvetlen szakmára készít fel, hanem olyan általános készségek elsajátítását tűzi ki célul, melyek a munkaerőpiacon hasznosak lehetnek (számítástechnika, nyelvismeret, stb.). A szakképzések esetén a program célja magától értetődően az, hogy a célcsoportot konkrét szakmai tudással lássa el.”¹⁰

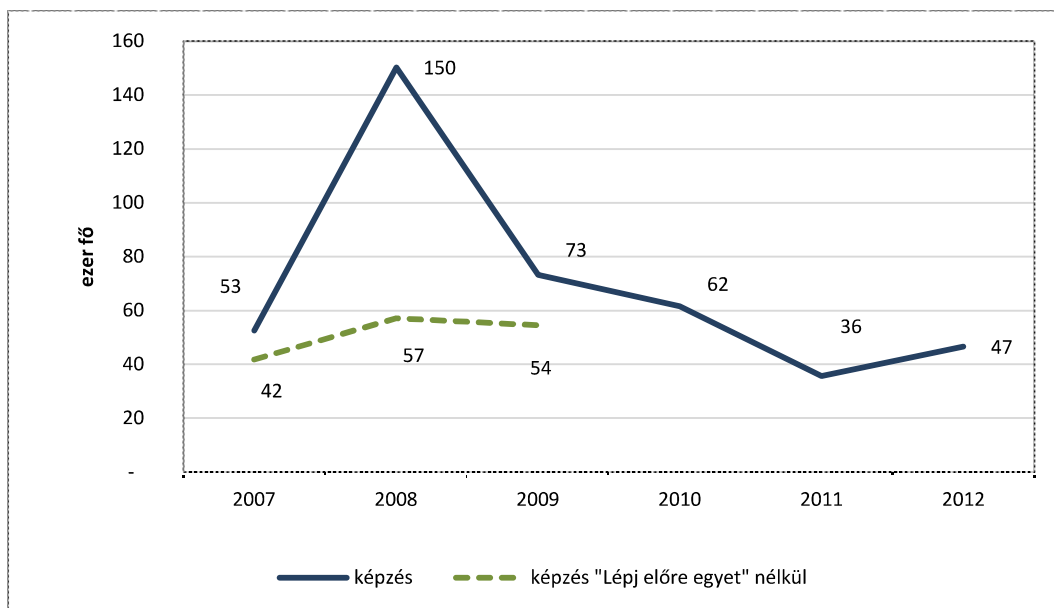
A munkaerő-piaci képzésekben a résztvevők száma a vizsgált időszakban volatilis volt. Ez leginkább a „Lép előre egyet”¹¹ programnak tulajdonítható, amely nélkül kevésbé változott az évek során a támogatottak száma. Általánosságban elmondható, hogy az elmaradottabb térségekben vettek részt többen a képzési programokban.

⁹ Századvég Gazdaságkutató Zrt. [2013]: A foglalkoztatáspolitikai eszközök elemzése, azok költségességének és hatékonyságának a vizsgálatára fókuszálva. Eseti Tanulmány, 2013. június

¹⁰ Hudomiet Péter – Kézdi Gábor [2008]: Az aktív munkaerő-piaci programok nemzetközi tapasztalatai. Kormányzás, Közpénzügyek, Szabályozás, 3. évf. 1. sz.

¹¹ http://www.afsz.hu/engine.aspx?page=full_tamop_tamop211_tajekoztato_erdeklodok

7. ÁBRA: KÉPZÉSBEN RÉSZTVEVŐK LÉTSZÁMA



Forrás: NFSZ

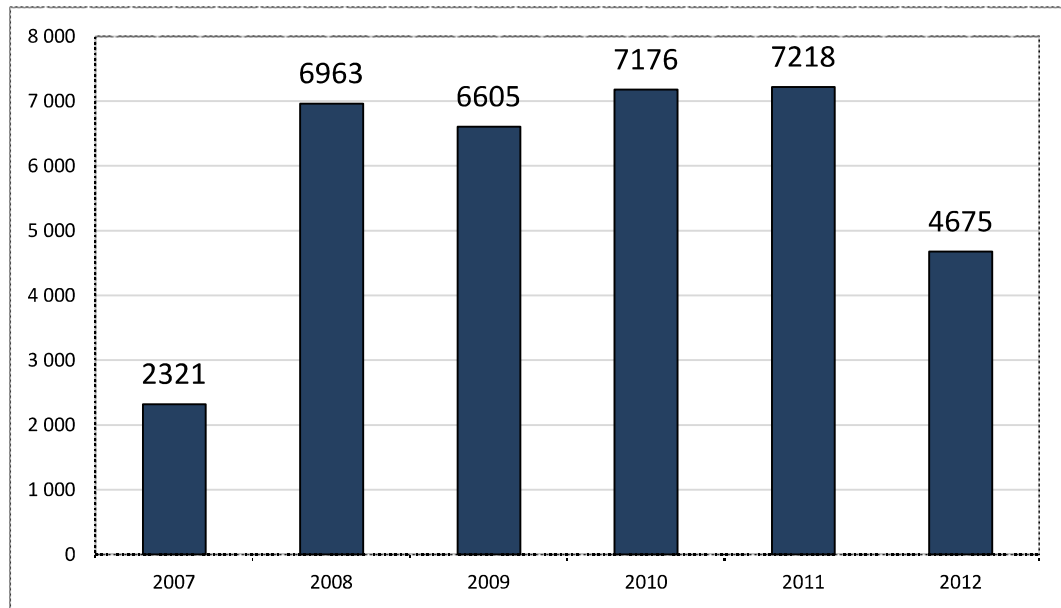
A nemek szerinti összetétel nem változott jelentősen az évek folyamán, közel 50-50 százalékos volt az arány, bár érdemes kiemelni, hogy egyes, gazdaságilag kevésbé fejlett megyében jóval magasabb volt a férfiak aránya, mint a nőké. Az életkor vizsgálata alapján a fiatalabbak felül vannak reprezentálva a képzési programokon belül. 2008–2012 között az arányuk 27–35 százalék körül mozgott, miközben a regisztrált munkanélkülieken belül ennél jóval alacsonyabb arányban vannak jelen. **Ez arra utal, hogy az életen át tartó tanulási folyamat kevésbé támogatott a programokon belül.** A vizsgált időszakban a képzésben résztvevők legnagyobb hányada középfokú végzettséggel rendelkezett (38–41 százalék között változott az arányuk). Ezen kívül legfeljebb alapfokú végzettséggel rendelkezők aránya 24–31 százalék körül mozgott, miközben a szakmunkásoké 22–25 százalék között volt. Ez érthető, mivel a képzési programokon belül általában az ő kvalitásuknak megfelelő tanfolyamokat indítottak, amelyek nagy része OKJ szintű képesítést adott. Általában szociális gondozókat, élelmiszer- és vegyi áru eladókat, szakácsokat és hegesztőket képeztek. **A programok átlagos hossza 4–6 hónap között mozgott, amely megfelel a nemzetközi átlagnak. Azonban ki kell emelnünk, hogy az új OKJ-s képzések ennél jóval hosszabbak és költségesebbek lesznek, amely komoly dilemma elé állíthatja a képző intézeteket.**

2012-ben a legtöbben TÁMOP program keretén belül vettek részt munkaerő-piaci képzésben. A hazai forrásból finanszírozott résztvevők száma csak 6 ezer fő volt, amely így jelentősen csökkentette a költségvetési támogatások mértékét az előző évhez képest. Az idei évben hasonló arány várható.

1.2. Vállalkozóvá válási támogatás

A vállalkozóvá válási támogatásokban azok vehetnek részt, akik legalább három hónapja álláskeresőként vannak nyilvántartva vagy önmaguk foglalkoztatását egyéni vállalkozás keretében vagy társas vállalkozás személyesen közreműködő tagjaként oldják meg. A program keretein belül különböző szolgáltatásokat lefedő, idegenforgalmi, mezőgazdasági, kereskedelmi és ipari jellegű vállalkozások indulnak, amelyeknek nagy része egyéni jellegű formában működik.

8. ÁBRA: VÁLLALKOZÓVÁ VÁLÁSI TÁMOGATÁSBAN RÉSZESÜLŐK LÉTSZÁMA



Forrás: NFSZ

2008–2011 között lényegében nem változott jelentősen a támogatottak száma, 7 ezer fő körül mozgott. A legtöbb vállalkozást Borsod-Abaúj-Zemplén, Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében és Budapesten indították. A támogatások legnagyobb hányada legfeljebb hat hónapos, minimálbérrel megegyező összegű volt. **A feltételeknek azonban viszonylag kevesen felelnek meg, ugyanis nem minden esetben biztosított az önerő és a tehermentes ingatlan.**

2012-ben az álláskereső vállalkozóvá válását elősegítő támogatásban érintettek létszáma 4,700 fő volt, 2011-hez képest közel egyharmaddal csökkent a létszámuk. Míg 2011-ben vállalkozóvá válás támogatásában részesültek 89,6 százaléka minimálbér összegű támogatásban részesült, addig 2012-ben az érintettek 77,3 százaléka. 2012-ben a támogatottak 15,7 százalékát a minimálbér összegű támogatás és a tőkejuttatás valamilyen kombinációjával támogatták, ez arány közel háromszorosa a 2011-ben mért aránynak.

1.3. Bérjellegű támogatás

A bérjellegű támogatások közé a következő programtípusok tartoznak:

- bértámogatás;
- bérköltség támogatás;
- távmunka;
- pályakezdekők munka tapasztalat szerzési támogatása;
- részmunkaidős foglalkoztatás támogatása;
- válság következtében elbocsátottak bértámogatása.

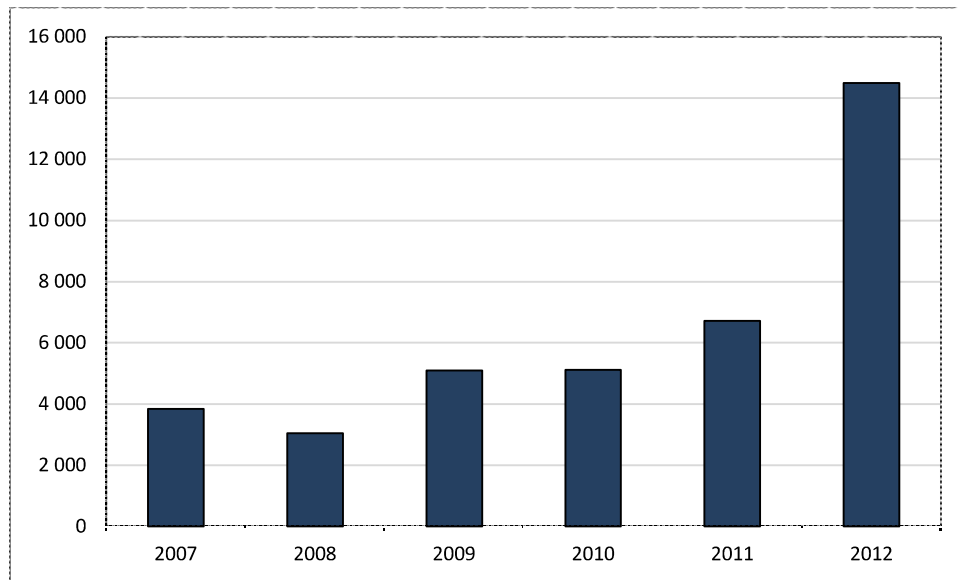
A programokban résztvevők száma változatos volt az évek során. A támogatásokban résztvevők volumene folyamatosan növekedett a start plusz és start extra programoknak köszönhetően. A klasszikus bértámogatásban részesülők száma 2008-ban volt a maximumon, amely 2012-re 32,4 ezer főre csökkent, de az előző évhez képest 4 ezer fővel nőtt. Emellett a bérköltség támogatások is rendkívül elterjedtek, amely más programtípushoz kapcsolódik. Azonban a távmunka és a részmunkaidős foglalkoztatás támogatása viszonylag ritka a hazai gyakorlatban. Ezen kívül a start plusz és extra programok voltak elterjedtebbek a járulékkedvezmények következtében (ennek igénylése már megszűnt 2013-ban).

Bér- és bérköltség támogatásban érintettek több mint 60 százaléka a három, gazdaságilag fejletlenebb régióban élt. A bértámogatásban résztvevők aránya e régiókban 10 százalékponttal magasabb volt, mint 2011-ben. A támogatásban érintetteknek több mint a negyede (27,1 százalék) a 20-24 évesek közül került ki 2012-ben, a résztvevők közel egyharmada 25 év alatti volt (2011-ben ez az arány csak 20,7 százalék volt).

1.4. Munkahely-megőrző támogatások

A munkahely megőrző támogatás célja annak elkerülése, hogy a munkáltató gazdasági helyzetére tekintettel létszámleépítést hajtson végre, vagyis rendes felmondással elbocsássa munkavállalóit. A támogatás akár akkor is adható, ha a munkaadó csak egyetlen munkavállaló munkaviszonyát kívánja a működésével összefüggő okból, rendes felmondással megszüntetni. Ez a támogatási forma hatékony eszköze a munkaerő-piaci válsághelyzetek kezelésének is, ha a munkáltató olyan mértékű csoportos létszámleépítést tervez, amely az adott kistérség vonatkozásában jelentősnek ítéltető.

9. ÁBRA: MUNKAHELY-MEGŐRZŐ TÁMOGATÁSOKBAN RÉSZTVEVŐK LÉTSZÁMA



Forrás: NFSZ

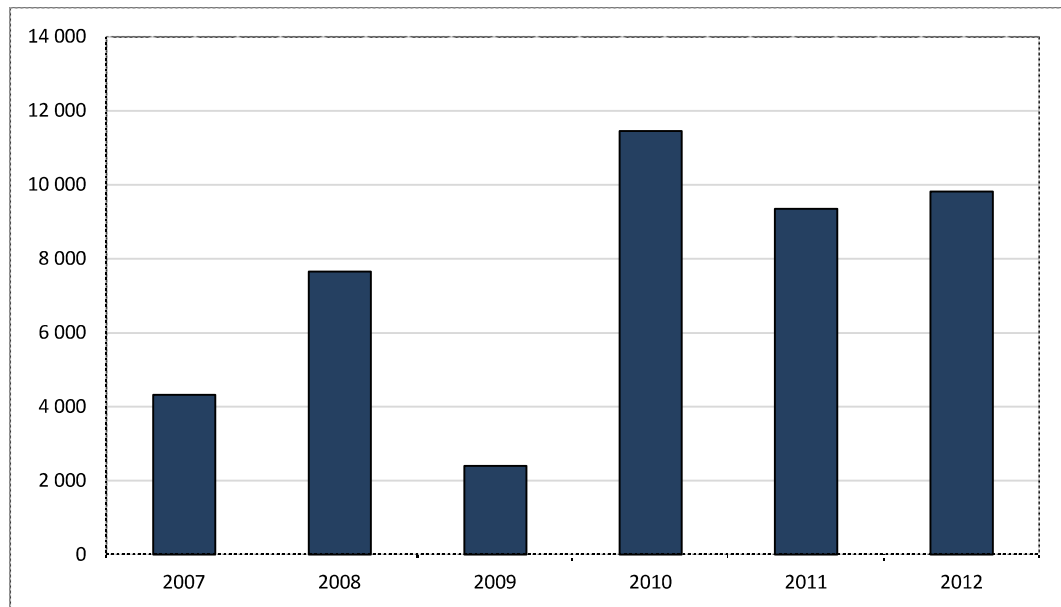
A munkahely-megőrző támogatásokban résztvevők száma lényegében folyamatosan nőtt az évek során, amely egyértelműen a válság negatív hatásainak a következménye. 2012-ben (14,5 ezer fő) több mint duplájára emelkedett 2011-hez viszonyítva. A vállalatoknak egyre nagyobb szüksége volt pénzügyi segítségre annak érdekében, hogy megmentsék munkavállalói állásait. Azonban a vállalatok likviditási gondjait nehéz felmérni, és lehetőség van a visszaélésekre is.¹² Nehéz megállapítani, hogy a vállalatnak csak átmeneti problémái vannak, és ha nem kapnának támogatást, akkor megválnánk-e a munkavállalóiktól. Előfordulhat olyan eset, hogy az alkalmazottat egyébként is megtartotta volna a vállalkozó, vagy később a támogatás ellenére is csődbe ment a cég.

1.5. Munkahely-teremtő beruházás

Az aktív eszköz az új munkahelyek teremtéséhez járul hozzá, vagy a már meglévők megtartásához. A támogatások valamilyen beruházásához köthetők, amellyel növelhető az alkalmazottak létszáma. A támogatott vállalkozásokat foglalkoztatási, illetve további működtetési kötelezettség terheli.

¹² Frey Mária [2007]: Aktív munkaerő-piaci eszközök működésének értékelése 2001–2006 és változásai 2007-ben. In: Fazekas Károly –Cseres Gergely Zsombor – Scharle Ágota (szerk.): Munkaerő-piaci Tükör, 2007. Budapest, MTA KTI-OFA

10. ÁBRA: MUNKAHELY-TEREMTŐBERUHÁZÁSOKBAN RÉSZTVEVŐK LÉTSZÁMA



Forrás: NFSZ

A munkahely teremtő beruházásokban résztvevők száma viszonylag volatilisen alakult 2007–2012 között. 2012-ben 9,900 fő részesült, 5,6 százalékkal többen, mint 2011-ben. A munkahelyteremtés támogatásában érintettek 86,4 százaléka valamely központi munkahely teremtési program keretében dolgozott. A rehabilitációs munkahely teremtési támogatási program keretében pedig több mint ezer fő.

1.6. Közfoglalkoztatás

A közfoglalkoztatás rendszerét a Kormány az elmúlt évek tapasztalatai alapján évről évre megújította. A 2011-es rendszer alapját a 2010-es, az „Út a munkához” program adta. 2011. január 1-jét követően megszűnt az önkormányzatok által szervezett közcélú munka, a közhasznú munkavégzés támogatása, és megváltozott az országos közmunkaprogramok addigi rendszere is. A közfoglalkoztatás megvalósítására négy különböző típusú támogatási formát vezettek be:

- rövid időtartamú közfoglalkoztatás (2–4 hónap);
- hosszabb időtartamú közfoglalkoztatás (2–12 hónap);
- vállalkozás részére bérpótló juttatásban részesülő személy foglalkoztatásához nyújtható támogatás (legfeljebb 8 hónap);

országos közfoglalkoztatási programok támogatása.

A 2011. évi közfoglalkoztatás célja az volt, hogy minél több embert vonjanak be. Ennek megfelelően a 2010-es létszámhoz képest tavaly előtt többen, összesen 266 ezren voltak érintettek. A mennyiségi növekedés mellett azonban több probléma is a felszínre került. Mivel átlagosan viszonylag rövid ideig (2–4 hónapig) biztosított foglalkoztatást a

résztvevőknek, így **nem nyújtott biztos jövedelemforrást a számukra**. Emellett többségben voltak azok, akik csak részmunkaidőben dolgoztak a közfoglalkoztatás keretén belül. Ez szintén bizonytalanná tette számukra a megélhetést, mivel az így is alacsony teljes munkaidős bér helyett kevesebbet kaptak kézhez. **A részmunkaidős közfoglalkoztatás akkor lehetett volna előnyös, ha mellette folyamatos mentori támogatást vagy képzést kaptak volna a résztvevők.**

A 2012. évi közfoglalkoztatást illetően is jelentős átalakítások történtek. Megszűntek a rövid időtartamú programok, és sokkal hangsúlyosabbak lettek az országos közfoglalkoztatási és mintaprogramok. Jelentősen nőtt a Startmunka-program finanszírozása is. A rövid időtartamú (napi 4 órás munkaidejű) közfoglalkoztatás a közfoglalkoztatók és közfoglalkoztatottak visszajelzései alapján nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket, ezért 2012. évben a hangsúly a hosszabb időtartamú (napi 6-8 órás munkaidejű) közfoglalkoztatásra helyeződött. 2012-ben 311,5 ezer fő volt a közfoglalkoztatásban érintettek létszáma 17,3 százalékkal több mint 2011-ben.

A közfoglalkoztatás megújult rendszerében a közfeladatok ellátása mellett kiemelt fontosságú, hogy a támogatással foglalkoztatott álláskeresők munkája új értéket teremtsen. A közfoglalkoztatás átalakításával a tevékenységek kibővültek az önkormányzatok és egyéb szervezetek által árbevételt hozó termelő vagy szolgáltató jellegű munkalehetőségekkel. Ennek érdekében több közfoglalkoztatott dolgozott az erdészetekben és a vízi társulatokban, az előző évhez viszonyítva két és félszer annyian. Emellett a magán erdőgazdálkodók által foglalkoztatott támogatott álláshelyek száma is 120 százalékkal nőtt egy év alatt.

Az is fontos célja lett a közfoglalkoztatásnak, hogy aktivizálja a programokban résztvevőket, és visszavezesse őket a nyílt munkaerőpiacra. A 2011. évi adatokhoz viszonyítva jelentős javulás tapasztalható a közfoglalkoztatást követően elhelyezkedett személyek létszámát tekintve. **A foglalkoztatottság aránya 4,7 százalékról 12,5 százalékra emelkedett.** Ez az arány még mindig a kívánatos érték alatt van, aminek az oka a visszafogott munkaerő-piaci kereslet, valamint az, hogy a közfoglalkoztatottakra jellemző alacsony végzettség következtében kisebb az esély az elhelyezkedésre.

A regionális munkaerő-piaci különbségek kezelésének egyik eszköze a hátrányos helyzetű térségekben indított kistérségi startmunka mintaprogram. A támogatott álláshelyek nagy része a legelmaradottabb térségekben volt. Megyei szinten ki kell emelni Borsod-Abaúj-Zemplén, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Hajdú-Bihar és Baranya megyét. A közfoglalkoztatottak 43 százaléka ezekben a megyékben volt regisztrálva. A startmunka mintaprogramok indításánál az említett megyék kistérségeiben a támogatás egyik feltétele az volt, hogy a tevékenység igazodjon a helyi igényekhez.

A közfoglalkoztatási programok hasonlóan működnek hazánkban, mint külföldön, viszont a fejlettebb országokhoz képest jóval nagyobb volumenűek. A nemzetközi gyakorlatnak megfelelően alacsony bért biztosít, rövidtávra szól és elsősorban az építőipar, az agrárium és a közösségi szolgáltatások területén biztosít álláslehetőséget. Az eredményességi mutatók jóval elmaradnak a többi eszközhöz képest, amely megfelel a külföldi kutatások eredményeinek. Azonban hazánkban nem ítéli el a lakosság a közfoglalkoztatást, amelyet közvélemény kutatásunk eredményei is alátámasztanak.